

REGERINGEN

Socialdepartementet

Regeringsbeslut

I:2

2009-04-08

S2006/9394/HS
(delvis)

S2008/1051/HS

Socialstyrelsen

106 30 STOCKHOLM

Uppdrag att påskynda utvecklingen av grunddata och kvalitetsindikatorer m.m. samt att förbättra verksamhetsuppföljningen inom psykiatriområdet

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Socialstyrelsen

1. att påskynda utvecklingen av grunddata, kvalitetsindikatorer och andra indikatorer, statistik och andra mått för hälso- och sjukvård och socialtjänst inom psykiatriområdet,
2. att följa och analysera utvecklingen inom psykiatriområdet, samt
3. att fortlöpande föra ut information om utvecklingen inom psykiatriområdet till de ansvariga huvudmännen.

Uppdraget ska samordnas med Socialstyrelsens övriga uppdrag att stärka insamlingen av grunddata och utvecklingen av indikatorer, samt med uppdraget att ge stöd till utvecklingen i verksamheter för människor med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning. Uppdraget ska också genomföras i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting. För detta ändamål får Socialstyrelsen under 2009 disponera 8 000 000 kronor från utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslag 1:8 Bidrag till psykiatri.

Socialstyrelsen ska fortlöpande redovisa resultat av statistikutvecklingen och utvecklingen inom psykiatriområdet till regeringen. Socialstyrelsen ska därutöver delredovisa uppdraget i två lägesrapporter, den första senast den 1 juli 2010 och den andra senast den 1 juli 2011. I en rapport till regeringen (Socialdepartementet) ska Socialstyrelsen senast den 1 juli 2012 redovisa hur myndigheten avser att fortsätta arbetet med att utveckla statistik och indikatorer inom ramen för den ordinarie verksamheten.

Ärendet

Riksdagen har för budgetåret 2009 (prop. 2008/09:1, utgiftsområde 9, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127 och 128) beslutat att avsätta 893 471 000 kronor för regeringens satsning på förbättringar inom vuxenpsykiatri och barn- och ungdomspsykiatri, anslag 1:8 Bidrag till psykiatri.

Nationell psykiatrisamordning konstaterade i sitt betänkande att det saknas förutsättningar att på ett sammantaget plan kartlägga och följa utvecklingen av insatser och dess effekter inom psykiatriområdet. Psykiatrisamordningen efterfrågade därför kraftfulla åtgärder för att utveckla system för verksamhetsuppföljning (SOU 2006:100).

Sedan Nationell psykiatrisamordning lämnade sitt betänkande har ett antal initiativ tagits när det gäller uppföljning och öppna jämförelser. En rad utvecklingsprojekt har genomförts eller pågår på nationell, regional och kommunal nivå. Regeringen anser att det är angeläget att ytterligare förstärka och påskynda arbetet med att förbättra verksamhetsuppföljning och statistik inom psykiatriområdet samt att få till stånd en regelbunden redovisning av tillståndet inom psykiatrin och socialtjänstens insatser för personer med psykisk funktionsnedsättning. En sådan redovisning är viktig dels för de ansvariga huvudmännens egen uppföljning och utveckling av verksamheterna, dels för staten som underlag för styrning.

För åren 2010 och 2011 avser regeringen avsätta 8 000 000 kronor per år för att fortsätta arbetet med att förbättra statistikuppgifterna och verksamhetsuppföljningen inom psykiatriområdet. Medel under 2010 och 2011 utbetalas i den mån riksdagen beviljar medel för ändamålet.

Exempel på pågående utvecklingsarbete

Socialstyrelsen har sedan 2007 regeringens uppdrag att, utöver det som anges i förordningen (2007:1202) med instruktion för Socialstyrelsen, bedriva ett nationellt stöd till utvecklingen i verksamheter för människor med psykiska sjukdomar och funktionshinder. Insatsernas inriktning har beskrivits i rapporten Socialstyrelsens stöd till utvecklingen (2007).

Regeringen har träffat en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting om att förbundet ska upprätta en portal för kvalitetsregister inom psykiatrin och stödja befintliga och initiera nya register, varav minst ett ska vara gemensamt för psykiatrin och socialtjänsten (regeringens beslut den 24 april 2008, dnr S2008/3943/HS). För detta ändamål har 14 000 000 kronor avsatts för 2009 och motsvarande belopp har aviserats för 2010. Projektet ska slutrapporteras senast den 31 december 2010.

En styrgrupp, med representanter för regeringen (Socialdepartementet), Sveriges Kommuner och Landsting, Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) och Socialstyrelsen, har inom ramen för Dagmaröverenskommelserna utarbetat en nationell strategi för god vård som bl.a. ger uttryck för en mer aktiv och systematisk kunskapsstyrning av hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen ska under 2009 presentera en Nationell indikatorlista för God vård inklusive indikatorer för primärvård och psykiatri. Utvecklingen av de nationella kvalitetsregistren bör också samordnas med Socialstyrelsens arbete med nationella kvalitetsindikatorer och nationell informationsstruktur inom både hälso- och sjukvård och socialtjänst. Under 2009 stödjer parterna därför utvecklingen av kvalitetsregister med 30 000 000 kronor och arbetet med indikatorlista för God vård med 6 000 000 kronor.

En nationell samordningsgrupp, med deltagande från regeringen (Socialdepartementet), Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting, Vårdföretagarna och FAMNA, arbetar för närvarande med att ta fram en nationell strategi för kvalitetsutveckling genom öppna jämförelser inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Samordningsgruppen arbetar med frågan om hur ett uthålligt nationellt system för jämförelser av kvalitet och effektivitet inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska kunna utvecklas.

Nationellt utvecklingscentrum för barns psykiska hälsa (UPP-centrum) har regeringens uppdrag att med olika medel arbeta förebyggande för att förhindra att barn och unga utvecklar allvarlig psykisk ohälsa, dvs. blir patienter inom psykiatri. I samband med ett regeringsuppdrag att inventera metodanvändningen inom kommunernas och landstingens verksamheter, framkom behovet av att genom öppna jämförelser belysa hur barnhälsovården och skolhälsovården/elevhälsan hanterar sina uppdrag i olika delar av landet. Ett sådant arbete har påbörjats i samverkan med professionsföreträdare. Under 2009 har 25 000 000 kronor avsatts för stöd till UPP-centrum. Motsvarande belopp har aviserats för 2010 och 2011.

Från ambition till handling

För 2009, 2010 och 2011 har regeringen avsatt respektive aviserat cirka 900 miljoner kronor per år för att intensifiera utvecklingsarbete inom psykiatriområdet. Det behövs för detta nationell kunskap om vilka behandlings-, rehabiliterings- och stödinsatser som ges till personer i alla åldrar inom psykiatriens olika delområden, vad insatserna kostar, vilka resultat de leder till samt vilka patienter och brukare som får del av insatserna.

Det behövs således en nationell, samlad bild av tillståndet inom psykiatriområdet och det behövs mer grunddata, statistik, kvalitetsindikatorer och andra indikatorer, mått och analys m.m. som kan ligga

till grund för en sådan bild av tillståndet samt för att åstadkomma öppna jämförelser. Det är även viktigt med gemensamma termer och systematisk begreppsanvändning. Mycket av detta saknas i dag. Det är också angeläget att nationella uppföljningar kan spegla patienters, brukares och närståendes erfarenheter av verksamheterna, samt att professionellas och ledningsfunktioners iakttagelser blir en del av det samlade underlaget för en analys av tillståndet inom området.

Utöver detta krävs ett system som möjliggör styrning av den önskade utvecklingen. Ett sådant system bygger bl.a. på kontinuerlig rapportering och uppföljning av ett urval av indikatorer som dels speglar utvecklingen av regeringens ambitioner inom psykiatriområdet, dels stödjer kommuner och landsting i den strategiska styrningen. Indikatorerna behöver även vara utformade så att de så långt som möjligt stödjer huvudmännen att göra systematiska behovsinventeringar och beskriva patient- och brukarupplevd kvalitet.

För att påskynda utvecklingen mot en bättre statistik- och kunskapsproduktion inom psykiatriområdet bedömer regeringen att det behövs löpande presentationer av strukturer, processer, kostnader och resultat. Det kan på sikt tillsammans med övriga satsningar som regeringen nu initierar bidra till kvalitetsutveckling och förbättrad effektivitet i hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens verksamheter inom psykiatriområdet.

Närmare om uppdraget

Förbättring av grunddata

Det arbete som Socialstyrelsen redan bedriver för att förbättra grunddata ska intensifieras och påskyndas.

Socialstyrelsen ska

- förbättra kvalitet och omfattning på data över den psykiatriska vården i patientregistret,
- vidta nödvändiga åtgärder för att kvalitetssäkra och implementera det nya systemet för inrapportering av psykiatrisk tvångsvård till patientregistret, samt
- utreda vilka förbättringar som krävs i socialtjänststatistiken för att bättre kunna följa kommunernas insatser till gruppen, t.ex. att identifiera målgruppen.

Utveckling av kvalitetsindikatorer, mått och variabler inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst

För att löpande kunna beskriva hur verksamheter inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst utför sitt uppdrag inom psykiatriområdet och för att ge underlag för det lokala och regionala förbättringsarbetet i aktuella

verksamheter i kommuner och landsting, behövs det indikatorer som mäter strukturer, processer, kostnader och resultat på individnivå och på verksamhetsnivå. Det arbete som Socialstyrelsen här bedriver ska intensifieras och påskyndas.

Måtten för verksamheter inom vård, rehabilitering och stöd till personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning ska utgå från arbetet med Nationell indikatorlista för God vård respektive god kvalitet inom socialtjänsten. När det gäller socialtjänstens verksamhet för målgruppen kan en möjlig utgångspunkt för arbetet vara de data som Socialstyrelsen inhämtat från kommunerna i samband med en nationell verksamhetsenkät 2008 samt de bedömningskriterier som utarbetades i samband med den fördjupade tillsynen av kommunernas verksamheter 2002–2004 och som därefter reviderats.

Det blir utifrån detta underlag möjligt att bedöma om insatserna är kunskapsbaserade och ändamålsenliga. I förlängningen underlättas skattningar och jämförelser av olika vård- och stödgivares produktivitet och effektivitet, med beaktande av behovens svårighetsgrad. Det är även betydelsefullt att främja utarbetande av bakomliggande indikatorer av socioekonomisk och strukturell karaktär, som dels kan avspegla hälso-statusen, dels utgöra förklaringar till skillnader i hälsoutfall mellan individer, producenter och regioner.

Vidare ska kvalitets- och kostnadsdata samt patientsammansättning (vårdtyngd) kunna kopplas samman för att kunna förbättra jämförbarhet och styrning av verksamheterna. Socialstyrelsen ska utgå från sitt arbete med Nationell indikatorlista för God vård och förstärka och påskynda sitt arbete med indikatorer inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst. Statistikutveckling över insatser, utfall och deras samband med sociala bakgrundsfaktorer är viktiga för att åstadkomma öppna jämförelser och för att studera vilka faktorer som samverkar mot ökad måluppfyllelse.

I det fortsatta utvecklingsarbetet ska Socialstyrelsen även, i tillämpliga delar, ta tillvara de metoder och den kunskap som utvecklas i enlighet med Socialstyrelsens sektorsansvar inom ramen för den nationella handlingsplanen för handikappolitiken.

Socialstyrelsen ska

- förstärka och påskynda arbetet med kvalitetsindikatorer knutna till hälsodataregistren samt sitt övriga indikatorarbete inom hälso- och sjukvården,
- utveckla nationella kvalitetsindikatorer och andra mått för att kunna följa kommunernas insatser för personer med psykisk funktionsnedsättning,

- utveckla metoder för att löpande kunna mäta brukares och patienters upplevelser om kvalitet och bemötandet i de insatser som ges, samt
- i lägesrapporten 2011 redovisa en bedömning av hur individuppgifter kan hanteras så att det går att analysera de samlade resultaten från hälso- och sjukvårdens samt socialtjänstens insatser för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning.

Arbetet ska ske i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting, så att de indikatorer som utvecklas och de data som samlas in även motsvarar verksamheternas behov av material för jämförelse och verksamhetsutveckling samt utnyttjar den kunskap som produceras i verksamheterna i kommuner och landsting.

Verksamhetsutvärdering och analys

Väl fungerande presentationer av statistik, öppna jämförelser och analys samt återföring av slutsatser till huvudmännen är nödvändigt för att långsiktigt främja kvalitetsutveckling och ökad effektivitet. Det finns även ett omfattande utvecklingsbehov när det gäller att beskriva insatsernas kostnader och resultat, liksom när det gäller metoder för att analysera insatser och resultat ur ett brukar- och patientperspektiv.

Socialstyrelsen arbetar redan i dag med flera olika typer av presentationer, t.ex. de årliga lägesrapporterna för hälso- och sjukvården och handikappomsorgen, öppna jämförelser, löpande rapportering av statistik över vårdutnyttjande och olika former av direktkommunikation med de ansvariga huvudmännen. Antalet presentationer ska nu utvidgas.

Återföring av data liksom presentationer och rapporter ska utformas så att de motsvarar verksamheternas behov och kan användas för verksamhetsutveckling och utvärdering av det lokala och regionala förbättringsarbetet. Det innebär bl.a. en förbättring av frekvens på inrapporterade siffror och aktualitet av presenterade data.

Socialstyrelsen ska

- i sitt arbete utgå från den nationella strategin för kvalitetsutveckling genom öppna jämförelser inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården,
- inom ramen för detta uppdrag publicera två särskilda lägesrapporter för psykiatrin, där underlag från såväl hälso- och sjukvården som socialtjänsten ingår,
- fortlöpande, och första gången i lägesrapporten om psykiatriområdet 2010, göra en analys av innehåll, kvalitet, kostnader och resultat i hälso- och sjukvårdens samt socialtjänstens insatser för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning, samt

- i lägesrapporten 2010 beskriva hur Socialstyrelsen avser att presentera data från uppföljningarna samt vilka insatser som kommer att göras framöver för direktkommunikation med huvudmännen.

På regeringens vägnar

Göran Hägglund

Rickard Broddvall

Kopia till

Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Regeringskansliets internrevision
Fi/BA
Sveriges Kommuner och Landsting
Socialutskottet

Under hand till

S/SK (Erika Borgny)

S/ST